

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԻՐԱԳԻՐ

ԵՐԵՎԱՆԻ Ե ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԻՆԴԻ-
ՇԱՐՔԻ օրեր կհրատարակուի :
Տարեկանն է 2 արծաթ մեծիս :
վեցամսեայն 30 դրչ : կանխիկ չա-
տը 40 փր : Ծանուցման սուրբ 40
փաթեց է մէկ անգամի համար

Գալու երթալիքներուն ճանաչը
բաժանորդաց չվերաբերիր :
Լրագրիս վերաբերեալ որ եւ է
գրուած ազգիկիս սա Տնօրէնն 'ի
կ : Պօլիս Զիմպիսիս խանի
վերի յարկը թիւ 24 :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ՏԱՐՔԻՆԱԿ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Բաւական առնել հետեւ ազգայնաց
ոմանց եւ մասնաւորապէս կղերական
դասուն մէջ՝ յաճախ խօսակցութեան
նիւթ եղած է, դասարկաչիքի վարդա-
պետաց փիճակի բարեօրոնման խնդիրը .
չառ ձեւերու վերածելէ յետոյ՝ չկրնա-
լով ուրիշ յարմարագոյն միջոց մը գտա-
նել՝ արժան համարեր են ունենք Պատ-
րիարքարանի դիւանադարս թեանց բա-
լը պաշտօններն յիշեալ վարդապետաց
յանձնել . լիկ զանաւր շահելու նպատա-
կաւ . . . վայելելու ու չափաւոր ամա-
կանաւ մը եւս գոհ ընելով : Ասով երկու
կողմանէ իբր թէ՛ ազգը շահած կրլայ .
այսինքն՝ թէ՛ ազգային անտուէն եւ թէ՛
կղերականք :

Տարօրինակ՝ կարգադրութիւն , եւ
վստահաւ խորհուրդ :

Պատրիարքարան լաւ չընէր , շահե-
ցողութեան մը նպատակաւ այսպիսի պա-
րագայից մէջ ազգին պատիւն ու ազա-
դայն փաթեմարագոյն եւ վտանգաւոր
փիճակի ենթարկելով . իբրու խնայողու-
թեան նպատակաւ՝ ամենաշին շահ մը
պատճառելով : Ասոր ինչ գէշ հետե-
ւանք ունենալն ու շագիր ընթերցողք
լաւ կմակնորհերն , եթէ ուշի ու շով նը-
կատելու ըլլան :

Այս կարծիքներն ու խօսակցութիւն-
ներն իրականացեալ համարելէ յետոյ՝
դարձեալ կըսեմք թէ՛ Գալու քեահեա-
սիւթեան ալ աչք անկելով զայն ալ յա-
փըշտակել կուզեն եղեր աշխարհականաց
ձեռքէ քանի մ'անձինք . այսինքն Գա-
լու քեահեասիւթեան պաշտօնն վար-
դապետի կամ եպիսկոպոսի յանձնաւի
այսուհետեւ եւ ետախմբի հետ Բ. Գը-
րան մատուցանեն թաղերին եւ դար-
ձեալ ետախմբիք պատախանն Պատ-
րիարքարանի վերադարձունէ Գալու
քեահեասի վարդապետն :

Լաւ խորհուրդ :

Բայց դժբաղդաբար նախ՝ ցաւալի է
ըսել թէ՛ Գալու ազգերնու մէջ այն ար-
ժանաւորութիւնն ունեցող վարդապետ
զրեթէ չկայի պէս է : Բ. ազգին մեծ
պատուոյն ստորնութիւն՝ նախաւորնք
ու անարդար է այսպիսի դրութիւն մը :

որ երբեք սովորութիւն եղած չէ մեր
ազգի մէջ՝ ազադայն հեռաւորութեան
նշանաւորելու : Գ. Գալու քեահեասի վար-
դապետն որ լիկ թիւ թաղեր մը եւ թիւ
թաղեր մը պիտի համարուի , այժմեան
նման չպիտի կրնայ ազաւ համարձակ
վարսիլ եւ պէտք եղածներն բերանայի
խօսիլ . այլ ի նախաւորն ազգի թէ՛ առ-
բաժն եւ թէ՛ բերած աստեղծութիւնն ժա-
մերով վարագոյրի ետին ծրարով յար-
մար առ թիւ պիտի սարսէ չոր թաղի
մը առնելու կամ տալու համար . ուրե-
մին ինչ հարկ եւ ինչ շահ վարդապե-
տի . ետախմբի մ'ալ կրնայ ամալի բե-
րել , եւ որ աւելի գիւրդին միջոցն է տե-
ղական թիւ թաղարութիւնն ու երկ շա-
տով ու հաւատարմութեամբ կրնայ կա-
տարել այս պաշտօնն՝ կամաւ ընի արուե-
լիք լաւ մնայով մը միտակ :

Մեր այս անգեկութիւնները որ ար-
ժանաւորաւոր ազգիւրէ քաղած եմք , ե-
թէ մարմին առած կամ թէ ճիշդ օրոյն
գիտաւորութեան մրոյն է ազգային վար-
չութիւնն ալ , (որ ասկէ առաջ ամեն
հակառակ դոհութեամբ ուրիշ կարգ ա-
դրութիւնն հրատարակած էինք) կրո-
ղքեմք յանուն ազգային պատուէր քան
զերծականաւ նախաւորն ընդիր ըլլալով
ազգային իրաւանց վերայ , եւ չեմք կըր-
նար ընաւ անտարբեր մնալ , երբ աս-
նեմք այսպիսի ազգայնաւ խորհուրդ-
ներ ու առաջարկութիւններ կըսեմք :

Այս խորհուրդներն յղացող ու ծնող
կղերականք՝ եթէ Հասուն Էֆէնտիկի կա-
մակից գաղափարակից մտերմն անուա-
նելու ըլլամք , կարծեմք չեմք սխալիր .
որովհետեւ կտենեմք որ՝ ճիշդ գեր .
Հասունի դրութիւնն է , եւ այս ալ ոչ
թէ ուրիշ պատճառի համար ըլլալու է ,
այլեւ կըսել թէ Պատրիարքարան դա-
հը հասարակաց անմատչելի , հաւատա-
քընեմք թեան դահլիճի նման միշտ ան-
բընտարարելի՝ ապահով պահելու նը-
պատակաւ ըլլալու է :

Բայց Հայոց ազգը իր վարդապետ-
ներէն Գալու քեահեասիւթեան չառ-
հանջէր եւ ոչ ալ գիւանադարս թիւն .
գոհ եւ շնորհակալ կըլլայ իրենց սրբա-
ղան պարտաւորութիւն համարած ու
ստանձնած պարտաւորութիւններն ան-
թերի կատարելին :

Անցեալ տարի ազգը երբ նշանաւոր
Գալու քեահեասի հարկը առաւ , մեծ
գոհաւորութեամբ լաղաւորօք մարդ կը
վնասէր յարմար ու արժանաւոր . այս
կղերս թիւնք եւ հաստաւ գիտեմք . եւ
հաղիւ թէ Ստղայեան մեծապատիւ Ա-
լիքսան Էֆէնտիկի գաւաւ ու հաճեցաւ .
ուրեմն եթէ այսքան թուաւոր աշխար-
հականաց մէջ անձ մը գտնեցն կղժռա-
րանայ ուր կմնայ կղերաց մէջ . որ մին-
եւ անգամ ամենապատիւ Մ. Պատրիարք
Հայրիկն իւր բերնով շատ առնեմք դա-
ւաւանական ազգայինք իրենց առաջնոր-
դէ գոհոհ՝ կամ ընաւ շահեակալով ա-
ռաջնորդ մը ուղուած ասին մարդ չը-
կայ ինչ ընեմք , ամենքն ալ անպէս են-
տաւորաւորութեան յարմար ու արժանա-
ւոր մարդ չկայ եւ եթէ անպէս են ու-
րեմն Գալու քեահեասիւթեան համար
եւ գիւանադարս թեան համար պիտա-
նայու կրնան ըլլալ , եւ ինչպէս կրնայ
վտտահայութիւ , միթէ անկարեւոր պաշ-
տօններ են : Եւ եթէ գանաւելիք ըլլայ՝
կրնալու ժամ յառաջ փութով յառա-
հատ Հասուն Էֆէնտիկի հասցունել անեղ
յարկիւնթեան հանելու եւ քաջալերե-
լու համար :

Իսկ մնացած անգեկները օգտակար
ընելու շահելու եւ շահուեցունելու , որ
դուցէ իրենց կարողութեան չափով ազ-
գին ալ ծառայեն , որուն միջոցը ամե-
նապատիւ Պատրիարք Մ. Հայրիկ մեզնէ
լաւ գիտէ :

Ուրիշ առթիւ կխօսիմք դարձեալ :

Դերապատիւ Տ. Սիմոն Սրբաղան
արքեպիսկոպոսի եւ մեծապատիւ Յով-
հաննէս Էֆէնտիկի Սիւ երթալ եւ օրինա-
նաւոր կամ սղիկոսի մ'ընտրութեան դու-
ճըն կատարելին ծանուցած էինք :

Այս անգամ Գաղաքական ժողովոյ ու-
րոշմամբ Բ. Գրան թաղերի եղեր է գեր
Տ. Սիմոն Սրբաղանի երկրորդ կարգի
մէճիտիէ պատուանշան շնորուելու հա-
մար . իսկ Ֆրէնկեան մեծ . Յովհաննէս
Էֆէնտիկի երկրորդ կարգի :

Վեհափառ Սուրբանին բարձր հաւա-
նութեան ներկայացու եր է . կյուսամք
թէ քիչ օրէն Պատրիարքարան կհասնի
եւ կուղեւորին իրենց պաշտօնաւորին :

Կիտ թամք կանխաւ շնորհաւորել թէ՛
Նորին Սրբաղան թիւն եւ թէ՛ Նորին
մեծապատիւ թիւն :

Հինգշաբթի օրը Ս. Վարդանանց տոնակատարութեան օրն ըլլալով մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցեաց եւ վարժարանաց մէջ հանդէս կատարուեցաւ սովորական շքով: Ղարսի Ս. Ստեփանոսի վարժարանին մէջ ալ նոյն օրը տեղի ունենալով այս հանդէսը՝ յաւանդեալ աշակերտներէն սմանք ճաւեր կարդացին, որոց մէկն է հետեւեալն՝ որ Արամիկի Պ. Պօղոսն խօսած է:

Յիշոյն հայկազանցը եւ հայուհեաց

Տեսէ՛ք Հայեր, տեսէ՛ք սա՛ հսկայն կորստեաց, առի՛ծն Արարտաւոյ, քաղցրաբանին եղիշեաց, որ զմեզ այս վեհակրթիս մէջ համախմբած է. կանգնելով մեր սրտից մէջ յաւերժական յիշատակաց արժանի կոթող մը, որպէս զի այնուհետեւ ալ իւր հարազատաց ձեռքէն բռնելով յառաջ մը, եւ հուշակելով զմեզ աշխարհի, հանդիսացնէ տիեզերաց կործանեալ հայութեան վերականգնիչը եւ հայկական իրաւանց ու ազատութեան բռնաբարչին՝ աննկուն ախոյեանը, եւ դարերէ հետէ հայկական ազօտացեալ ու նսեմ փառաց՝ գերամբարձին ու պաշտիչը . . .

Վարդան մեռած է, վարդաններ, մեռած են, մեռած է եւ Հայաստան. այո՛ւ ամէն բան կը փոխուի, միայն բընութիւնն է անփոփոխ. ամէն բան կը մեռնի, միայն յիշատակն է անմահ, փոփոխութիւնն աղգաց, եւ ազանց համօրէն պատմութիւններ փոփոխութեանց նկար մ'են, ինչպէս մերը՝ որուն հետ մեր աղգը:

Հոն ուր ճոխապէս Աստուած չափեց, եւ անօրինեց մարդկային աղգի բնակարան, հոն ուր նախաստեղծ մարդըն Ագամ տարեցաւ, եւ նոյն տապալնը իջաւ, հոն ուր քաջակորովն Հայկ հսկայաբերդը բէլ մը տապալեց, հոն առաջին անգամ մարդկային աղգի երջանկութեան կայանը կանգնեցաւ, յետոյնու հսկայից եւ հսկայապետաց քաջաց եւ քաջազանց, իմաստնոց եւ գիտնոց եւ վերջապէս արարչին աթոռը եղաւ, Հայաստանը, այն պանծալի երկիրը որ՝ աշխարհի կ'իշխէր, որ կը կանգնէր, կը գործէր, կը ափրէր ու կը ափրայեւէր, անդամատան մ'էր երբ իր ծոցին մէջ Հայկ մը կանուցանէր, ո՛հ ո՛վ կարող է թուել Սիւսի անցեալը որ քօղով ծածկուած է, տեսէ՛ք Արամ, Արմենակի Պարոյր, հսկայ թագաւորներ, աշխարհակալներ, ո՛հ աշխարհակալ փառաւոր աշխարհակալներ Վահան, մարդասէր, աննիւ եւ կորովի, ի՛նչ մե՛ծ գործ, թագաւոր եւ աշխարհակալ, աշխարհակալի մ'ութը եւ զօրութիւնը իր ժողովրդեան սէրը ու իւր սուրին հաւատարմութիւնն է: հոգն Արատչէս մեծ քան զՍ. Պետրոսը աշխարհակալ թագաւոր մ'է եւ հայ մեծն Տիգրան, եւ այլք եւ թիւ հսկայք որոնք յոգնախումբ գերի թագաւորաց փառքերով կը պանծան, ի՛նչ երջանիկ է Հայաստան, նախնաձեռն երկնայ, տակայն, բաղդն ալ փոխաբան է կրնայ հօրը՝ տկարանալ, եւ մեծը նուաստանալ, կրնայ թագաւոր մը դահէն գըլ:

տարի, բայց սառի վա՛ս է, վառն զի, կամ իր ժողովրդեան արիւնը արգած, եւ կամ մասնութեան վատութիւնը ժայթքած է, այո՛ վա՛ս է այն աշխարհալը, վա՛ս է այն թագաւորը որ ի պարտութիւն եւ թարկուած աստն վտանակ սուրին հաւատարմ մնալու, անի՛ իւր հակառորդ վեհախառնութեան ոտից ներքեւ կը խոնարհեցնէ, այսպէս ըսաւ եւ այս տարի աշխարհակալ թագաւոր մը, ո՛վ որ փառքն նախնիք հայկազանց, որ աշխարհակալութեան մէջ վեհանձն ապրած էք, որ մինչեւ հոգ ինիդ սրտերնէդ չեղէր, չէ՛ ինկեր սուրը ձեռքերնէդ, որ թըշնամչոյն անձնատուր չէք եղեր, որ յաղթներէք, որ մեռեցէք, որ վերջապէս, գիւղեր թշնամեաց գերի, սուրերնիդ հայրենեաց, արիւննիդ Հայաստանին եւ հոգինիդ Աստուծոյ տուածէք, ո՛վ վեհանձն կորինք եւ առիւծք հայկազանց որ՝ անմեղը պաշտպանէր, անիրաւը զարկեր, բռնութիւնը բնկէր, ազատութիւնը տարածէր, դերութիւնը խորտակէր, քաջութեամբ եւ սրով թըշնամչոյն ահագին բանակաց յաղթեր, եւ առաքինութեամբ ու մեծութեամբ անոնց սրտին տիրեցէք, աշխարհը ձեր ոտքին տակ նուաճելու աստն դարձեալ չէք բռնացեր անմեղաց վրայ, ո՛հ Աստուած վեհանձնութիւնն ու մարդասիրութիւնը միայն հայոյն համար ստեղծած է, կամ լաւ եւս հայեր վեհանձնութեան ու մարդասիրութեան աստուածը հայերն են եղեր, բայց նախնի հայկազունք:

Երանի՛ Հայաստանին, երանի այն հայոց որ՝ ծեր Մասեաց դադաթամ վրայ բարձրացած Արարատայ բաղնադարեան փառքը վայելեցին, որ՝ Շաւարշանայ ծաղկունքը փետեցին, որ Եփրատայ ափունքը ճեմեցին եւ Հայկ, Արամ, Տիգրան, Տրդատ, Արտաշէս, վարդան եւ վահաններ ու Մուշեղներ յարուցանելով, աշխարհի զարմանքն ու պատկառանքն եղան, Հելլադայ համօրէն Լիւդիա ողջոյն սարսեցուցին յարհաւիրս, պանծալով պանծացաւ Հայաստան, բազմացաւ, մեծցաւ, ճկեցաւ եւ փառաւորութեան առանցքին մինչեւ զհիւթը բաղնաւորով սկսաւ աշխարհս ընդ ընդ հայութեան ընկճել, բիւր երանի՛ Հայաստանին. այո՛ երանի՛ կըսեմ որ բաղդը երկնեցաւ, եւ աւարայր ծընաւ սա՛ դիւցազանց սքանչելիքը որ՝ կըրօնի մուրաւանդութիւն ծուխ ու բոց շընչող՝ պարսկական մոգպետներն ու անհամար բանակը ջախջախելով՝ անոնց տրեանց հեղեղներուն սկիւնաստին մէջ հայկական փառաց նաւը խորսխէ, եւ անոնց դիւանց ու կմախից կոյտերուն վրայ հայկական պարծանաց կոթողը բարձրացնէ, ի նշան յաւերժական յիշատակաց. շատ ետքիս Հայաստան, օրհնեալ ըլլան հայերը, որ իրենց ծառած երկաթը Պարսիկ աբեամբ յաղեցուցին, երկհարկու տարուան վրէժ խնդրութեան վրայ ահարկու կոտորածոց վրէժ մ'ալ տուեցուցին, պատերազմեցան, պատեւաբաղիւ: . . . ո՛հ ո՛հ մի՛ է պատերազմը:

որ տնտեսական դահակալի մը՝ ինչպէս անթիւ վարդապէս՝ երկտասարդ քիտայր սուսերի կիշնան անցարիւ. . . հոգը՝ արիւն կը ծծէ՛ միկէ կը յաղենայ՝ ա՛ն արիւնէ. միայն սա՛ ցուալի է այս պատերազմին մէջ որ՝ պարսկական ժահա հատարեան հետ խանձեալ արիւնը խառնուեցաւ, այո՛ ոճիր մ'է պատերազմը. բայց երբեքն նուիրական ու սրբազան պարտք մ'է ո՛չ թէ պատերազմիլ այլ մեռնել իսկ. այս սրբազան պարտքը հնազանդ եւս համար ինկաւ Մեծն Վարդան, սարսափն քաջաց, յեղերս Տրդատայ յԱրտաղ, քաջութեամբ ինկան հոն, Հայոց նոր Մակարէն, Վարդան, Արշաւիր, Խորէն, Վահան, եղբարքն անմեկին ցարեղին, Ռոստամ եւ վասիկ օրինակքն սիրոյ, քաջարար մեռան, յարեաւ Հայաստան. երանի՛ Հայաստանին, շատ ետքիս հայերը, բայց ամէն բան կը փոխուի, միայն բնութիւնն է անփոփոխ, ամէն բան կը մեռնի միայն յիշատակն է անմահ. . .

(Երանի՛)

Հրէէ Ա. Արք. Երեմիայն

Մեծ. Երեմիայն Եփեսոսիք

Աղբ. Ընդհանուր ժողովին 19րդ նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ օր 12 փետրվար, ի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին Ղալաթիոյ:

Ատեանը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 6ին եւ պիտի դադուի 10ին:

Պարտ անձին կը համարիմ յիշեցնել յատկապէս Երեմիայն Եփեսոսիներու թէ՛ առանց հիւանդութեան կամ ճանապարհորդութեան պատճառի երեք նիստերէ շարունակ բացակայ եղող՝ հրամարեալ պիտի համարուի՝ Ընդհանուր ժողովը որոշման համեմատ:

Ուստի կը հրաւիրեմ զՁեզ գալ աղգափրկապէս կատարել Ձեր այս Երեմիայնական պարտաւորութիւնը:

Ի Պատր. Հայոց Կ. Պօլիս

5 փետրվար 1874

Մնամ աղօթարար

ՊԱՏՐԻԱՐԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(Սարգիս Բեկաւ)

ԿԱՐԳ. ԽԵՂՈՅ

1. Վաւերացումն ատենադրութեանց նախնիքայ նիստերուն:

2. Վաւերացումն ընտրութեանց նախնիք երեմիայնական:

3. Աղբ. հին պարտոց խնդիր:

4. Ներքին կանոնադրութիւն Ընդհ. ժողովին, կամ ատենական կանոնք:

5. Վերադարձութիւն Սահմանադրութեան:

Ատենադպիր Ընդհ. ժողովին Ռոստամ

Բանիցս անդամ հետեւեալ նամակին հրատարակութիւնը խնդրուած է մեզնէ որ Տրդատիկն մուրացիկ Շապին-Գարաշիւսարցի քահանայ մը դրած է, կհրատարակեմ որպէս զի Հասարակութիւնը գիտնայ բարեօրոշան ու բարեդործ եւ ճանշնայ ու որով աղգասէրը անձնասերէն:

... Խմբագիր

Այժմ փառք, պատիւ և ճակատ լինի մարդկանց համար են, ապա և նոյն գոնակ, պանդխտութիւն, թշուառութիւն և աղքատութիւն ալ մեզ համար են, որոյ դառնութիւնէն ստիպեալ տալապաղիս փութացի զի մեկի: Պօլիս առ ամենապատիւ և Հայր հասարակաց ազգայն: Ս. Հայրիկն, խնդրել նորին արքայութիւնէն զարմանք մեր յետին չքաւորութեան և տառապանաց, որն որ տեսնալով մեր առ ձեռն ունեցած փութեալիս վայելքը: Ճորձ բոլոր առ տեսնան իս չըջարեալիս կանգնել մը, որով թերեւս ողերսն նախօրը պատուական աղբայնոց, արեւ կոյնեանք մեր դժբաղդ փութեաց ազգի արտառքը, խիստս պանծալի հայոց և անոր անշնչ հայրիկին:

Արդ ի՞նչպիսիքն հասնելով նոյն շնորհաւոր շնորհակցանք տեղւոյն գեր. պատրիարքական փոխանորդ Արքեպիսկոպոս հայր արքայանի մատուցինք, որոյ տառն ալ շնորհ քանակով հրահանք ընդունեցինք յատուկ տոնակով մը երթալ ի Զարեաշիս Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին, ուր նոյն կիրակնաւոր սուրբ պատարագի ի նախօրը սպասուողութեան պաշտօնը վարելու բաղդը վայելեցինք, և զիջքը կարգաւոր տեսն պատարագի ըջ հանայն, Տէր Համբարձում ծերունապարտ հայրը, մեզ համար ծանուցում մը բոլոր և ըստ հայաստանեայց սուրբ եկեղեցոյ սովորութեան մեծապատիւ երեսփոխան մահաւոր Սի Գեորգիան Ստեփանն արքայի հրամանաւ ձեռքերն իս սկտեղը մը տալին շնորհակցանք տալու, և հանդանակութեանը լրանալին զկին երեսփոխան Ստեփանն արքային յանձնեցինք նոյն սիրանուէր ողորմութեան գումարը, որպէս զի մանր ստակները յիշեալ աղանդի անձը, Ստեփանն արքան, զատի ու մերն մեզ յանձնէ: Արդ այս միջոցին քաղցեալ դաղանի մը սէս Մատթեան Գարու լին վատահոգի անձ մը մեր վրայ յարձակում ընելով, ալ անտեղի և դաղի խօսքեր չմնաց որ մեր և երեսփոխան արքային զխառն չ'առնող խառն բարեպաշտ եկեղեցապետներուն ներկայութեան, աւելորդ կհամարեմ նոյն շարաւոր անձին սօսել խօսքերը հոս յիշել, այլ կարեւոր կհամարեմ յատուկ մարդկութեան բողոքել ամբարշտեալ Գարու լին անձի ի դէպ նախատանայ գէտ, ցու. խիստ կտեմ որ «թէ ընդ փայտ դաղար զայս տունս ընդ չորն զինչ լինիցի», այսպէս ահա վերջը զվերս բժշկել ուղեցին, փոխանակ մեր բեկեալ սիրտը անտեղի, ցու. խիստ ցու. ուր յաւելին, թերեւս մեր բաղմանայ բահանապարտութիւնը խլարձ, այն սողերը յատկապէս ամենապատուական Ս. Հայրիկին արքային ներքե տարածելով իւր փութեալ տալապաղութիւն կյանքն անկեալ երեսփոխան բեկեալ սիրտը, թէ օրէն է փան տառապանաց աղբալիս և հեծութեան տանն կին տնտարեր մնալ...

Թէ և մեր երկնաւոր դարդ տալեան սովորած եմք ներքե չարաբարել և հարածութիւլ, բայց և այնպէս ուր պարտ և իրաւունք կայ, անդ ևս անիրաւին դէմ բողոքել և իւր բարանք իւր գլխուն կուտելն ալ իտեառնէ և նահապետներ առած եմք, մերթեւ սրբը ըմբռնելով առնանք, այսու ամենայնիս միութարութիւն մը ևս ունիմք, թէ իմ ներքե թեանցս համար նո սարսառուեցայ: Բայց ինչ լսեմ վե՛հ և արի երեսփոխան մահաւոր Յակոբեան Ստեփանն արքայի խառն համբարութիւն, որ զինքը չարաբար կտալ սոյն ապաշնորհ Գարու լինը իւր շնորհար բարեպատրութեանցը համար ընելով որ բողոքովն

դամ մը դարձած է եղիւր ասիէ նախորդ երեսփոխանին օրով Զարեաշիս եկեղեցին, այժմ անին կարեւոր դարդերով դարձաւորած է յիշեալ սրբապաղը ինչորհս երեսփոխանին ջերմ տառաւած պաշտութիւն:

Արդ... Խմբագիր կենդանի ցոյս իմ երկտող վերալիւր Յամանի բարեհաճեցէք հրատարակել:

1870 զեկտ. 31
Տրատիւն
Յու. Լ. լսել թէ յիշեալ Գարու լինին նախ քանի անձինք ևս կ'առնուին եղիւր յիշեալ քարաքին մէջ, որոյ այժմ անունին տալ չուղեցինք՝ զուգէ տալ յորտեմն ու իրենց պատուոյն համեմատ չարժին ուրիշ ասեաններ աղբային ամեն պարծոյ մէջ:

ԲԱՆՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
Կ'արք' Գ'...

Ուր է կեանքդ, յուսոյ եւ հրճուանայ ձայներ քու նորածին մանկութիւնդ օրօրելով անդարձութեան մէջ քնացունքին դքեզ, այդ անդարձութեան մէջ քանի գիշերներ առաւօտեալով վերստին արթնար տեղարձութեան մէջ՝ մինչեւ մանկութիւնդ անցելոյն ուղիքն անին մէջ ընկղմեցաւ խորատոյգ, եւ ահա աղաղակին ակնկալեալ յուսոյ եւ հրճուանայ պոսակները հիւսելու արամադութեան միջոցին՝ արտաւթեան օրօրներ կ'ընայնեն դքեզ, կ'արթնաս խառնաղբ եւ անդարձութիւնդ վրդովեալ կ'աւես և կ'ահին կ'թօթալին ձեռքերէդ այն դալինները որոնցմով քեզի հեռ ծնող յուսոյ ու հրճուանայ պոսակներ սլախի հիւսելիւր - ուր է ուրեմն կեանքդ, քանի որ չես ապրիր այնպէս ինչպէս որ ծնար ապրելու՝ կապրիս դու, խառնութեան լուծին տակ կ'արաքամակ՝ դուրեցար օտարոտի անդարձութեան բարձրութեայ, առ երեսն ընայար եւ հանգստացար, եւ ահա ցընծութեան մէջ արթնալով՝ միայն դքեզ դարար առ երեսն ցնծացող, առաւոր որ հանգստութեան այդ ջերմագին բարձրը՝ միայն քու խոնջ գլխուդ տակ խառնութեան ցուրտ քարի բեկորներ են ան յուսութիւնը դարձուց յիշողութիւնդ դեպ ի մանկութեանդ գերեզմանը, այն ուղիքն անդուր թափանցելով նըշմարեցիր անցելոյդ նուիրութեամբ յոյսն ու հրճուանքը՝ որուն տալագայն դու էիր եւ սլախ պոսակներ այդ նուէրները, եւ ահա տեսար որ այդ օտարոտի ցնծութեան յաղթական կամարներ՝ քու ձեռքէդ թօթալեալ դալիններով են այլ տակներ - ուր է կեանքդ, եթէ չես ապրիր այն վայելքներով որոնցմով աղբելու համար ծնար՝ կապրիս դու: Այդ թօթալեալ դալինները օտարոտի ցնծութեան յաղթական կամարները դեղիցիկ հիւս պոսակներով յարդարած ժամանակ, դու ուղեւոր դաղթական՝ երբ այդ կամարներուն աստիճանական հովանոյն տակ կ'իջեանիս, կ'աւես եւ կ'ճանչնաս այդ հովանին յօրինող դալինները, եւ անդ մը կ'ըլլաս օրտարարք, թեւաբաղդեալ զգայմանդ թեւերովը կ'հալալեալ բարձրութեան մէջ, կ'հասնիս կ'օտեանաս այդ սիրահիւս դալիններուն,

եւ անոնց վրայ մերթ թաւելով՝ ստացար թէ սաղարթ՝ պոսակ պոսակ մերթ ճախրելով, եւս քան զեւս կ'հրապարեն արդէն հրապարեալ սրտիդ զգայմաները, կ'ընան անքեղ անանկութեայ մահաւոր օրութիւնը՝ որ դքեզ վաղապիթ պիտի դահալիթէ այն բարձրութեանն - ուր է ուրեմն կեանքդ, քանի որ զգալու համար ծնած՝ չես կ'ընար ապրիլ ըզգալով՝ կապրիս դու, իսկ եթէ մանկութեանդ նուիրութեամբ յոյսն ու հրճուանքը պոսակող դալինները ձեռքերէդ թօթալեալ տեսնելով՝ քաջայոյս ջանիդ հեղեղած քրտուեքներու հոսանքին մէջ յուսահատութիւնը հեղձամահ ընես, եւ թէ օտարոտի անդարձութեան բարձրութեայ առեւեսս հանգչելով եւ դիտարկով որ անոնք քեզի համար խառնութեան քարի բեկորներ են՝ սրտիդ յուսմանքը յուսոյ եւ խառնութեան մէջ կ'հանգստանան, եւ եթէ օտարոտի ցնծութեան յաղթական կամարներու տակ աստիճանական իջեաններ դանդաղ՝ արտայոյգ եւ անդդ կ'անձաւարես, եւ գքեզ հովանաւորող դալինները տեսնելով՝ եւ զմայելով՝ չես հոլաթեւեր անոնց վրայ ու շրջեալ չես դահալիթիւր այն բարձրութեանն, եւ նախանձա հըրով բողոքէ սիրտդ վեհանձն խոհմուս թեան մէջ կ'ըլլացես, - ահա ասիկ մանկութեանդ յաջող ապագան, վայելքը ու զգայումը, որոնցմով կապրիս եւ պիտի ապրիս դու:

Ս: Գ: Գ: Գ:
ԽԱՆԵԼԻՆԻՆ

Կայսերական թղթատարութեան անօրինութիւնը դաւառացի մէջ մայրաքաղաքիս լրագրաց բաժանորդ եղողները ժամանակին ընդունելու համար իրենց թերթերը, որոնք է որ թղթատարութեան դաւառական պաշտօնատանց կողմանէ վաւերացեալ մէկմէկ տուն տուն ի բաժանորդաց՝ մէջը իրենց անունն ու մակնունդն նշանակած ըլլալով, եւ տունը անձամբ կամ փոխանորդաբար ներկայացունողին յանձնուի լրագրող: Այս օրոշումն շնորհակցանաւ մը հաղորդուած է ամեն տեղ, ըստ այնմ դրձադրելու համար: Հետեւաբար դաւառական բաժանորդք անկորուստ պիտի ընդունին իրենց թերթերը:

— Պարզէ՛ն դրուածին նայելով, կ'ընտանայի մը արաւայրը տարճանակով դարկեր է Մոլոտովից մեարաօլիսը: Ռճրագործը անմիջապէս բռնուեւ եւ դատաւանի երթարկուեւ է:

Մեարաօլիսին փրկութեանը յոյս կայ եղեր:

— Բուսից կառավարութիւնը տալիս ամենայն փութով զբաղած է զինուորական պատրաստութեամբ, եւ նորանոր բանակներ կ'իւղանէ, հետեւաբար ուրիշ կառավարութիւնք ալ զինուորական պատրաստութեանց ետեւէն անապարտնօք: Ռուսք որոշեր են եղեր որ անմիջապէս ընդունին Գաղղից մէջ ինչ տեսակ կառավարութիւն, որ

հաստատուի, և բարեկամութիւն կա-
ռելն դադարեցայ հետ:

—Յինչպէս որի պայմանաւ ժա-
մանակը՝ որ կ'ընտրէ օրը լրացաւ, մի-
այն հինգ օրուան համար ալ կերկարի:
Պ. իւր Գաղտնի տառադրութեամբ և
Պիտերսի կամի հաճութեամբ:

—Գաղտնի նորոգութիւն երկուսն ալ
նոյն ժամանակ լրացան: Պ. թիւը նա-
խագահ քննարկէ:

Անդ զիսկ՝ Աւստրիայ և Իտալիայ զեւ-
րոպաներն անմիջապէս Պ. թիւը դադար
են ի նորհաւ որով իւրն: Անդ զիտալիան
դեպքանք հետագայով Լոմբարդի լոմբար-
դներէ շնորհաւորեն: Ապաւնից ալ Բար-
թոկաի կառավարութիւնը ընդունի
են նորահաստատ կառավարութիւնը:

Պաշտօնէից նոր ժողովի պիտի կազ-
մուի, որոյ անդամաց անուանքն այսօր
կամ վաղը կրեւի հետապիւն:

—Գաղտնիք զինուորական պատ-
րաստութենէ ևս կեցած չեն: Այս օրե-
րու այս մասին գարձեալ մեծ փայլ կայ:

—Շատ հաւանական է որ գաղտնի-
ցոյց կառավարութեան եղանակը թա-
ղաւորական պիտի ըլլայ: Նորոգութիւն
բեմադրանայ շատը թաղաւորական կու-
սակցութենէն: Ուստի կ'յուսացուի որ
Օրլէանեան տունէն իշխան մը բարձրա-
նայ մօտեւրա Նաբոլէոնեան գահը: Գաղ-
տնի գաւառները միշտ փարիզացւոյ
հետ անհամաձայն են այսպիսի երեւե-
րի պարագաներու մէջ: փարիզացիք հա-
սարապետական են: Իսկ գաւառացիք՝
թագաւորական: այսպէս էր Նաբոլէոնի
կայսրութեան հաստատութեան համար
քուէարկութիւն եղած ժամանակ ալ:
փարիզացիք ոչ քուէ տուին, իսկ գա-
ւառացիք՝ այո՛, այո՛սինքն՝ զՆաբոլէոն
և իւր օրդին հաստատեցին կայսրու-
թեան գահուն վրայ:

—Անդ զիսկ կառավարութիւնը սրտ-
շած է երբ աղու կերպիւ միջամտու-
թիւն ընել, եթէ Գաղտնի և Գերմանիա
չկրնան իրաւախոհ ըլլալ և դարձեալ
պատերազմի բռնուին:

—Թուոյի կառավարիչ կարգեցաւ
Լոմբարդի փաշան և մայրաքաղա-
քէս մեկնեցաւ իւր պաշտօնատեղին եր-
թալու համար:

—Չուղուր պատանէ և թաղապետ
մինչեւ Տօլմապահէ շինուելիք Ծօնէ ճա-
նապարհին շինութիւնը մօտեւրա պիտի ըս-
կրի: պայմանագիրը ստորագրուած ըլ-
լալով:

—Աֆիօնը կուզուի միշտ ևս գինքը
գիւրաւորուի: Անցեալ շաբթուանէ ի
վեր 200 կողովի չափ վաճառեցաւ 2025
—204 զուրուշի չէքին: Մեր շուկային մէջ
պատրաստ աֆիօն 1000 կողովի չափ կը-
դանուի:

Բամպակը գիւրաւաճաւ և ևս մե-
քենայով մաքրուած ապրանքը 440—433
զուրուշ կարծէ կենդանարը: Իսկ չք-
ընքով մաքրուածին գինը՝ 425 զուրուշ է:

ԱՐԷԼՊ

—Կլանք թէ Տիւղեան Պօղոս պէյի
ստացուածոց դումարը 500000 լիրա հաշ-
վուած է:

—Մեղինէի կառավարիչ հաճի Լո-
մբարդ փաշան Բ. Գրեկն մայրաքաղաք
կանչուած է:

—Վերջին օրերս եղած սաստիկ ցուր-
տին՝ փոթորիկն ևս կ'ընծայէ պատ-
ճառաւ: Սիլիւրիէն Չէքմէճէ եկող թղ-
թատարը համբան ստուեր մնացեր են:

ՊԱՏՄԱՌԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ

Սկսեալ ի 1772 տէ՛ վերջին մինչեւ յայն-
1860 հանդէսէ կարեւոր տեղեկու-

թեամբ:

Եւ ժամանակագրութիւն երեւելի լրաց-
աշխատասիրութեամբ:

ԱԿԵՏԻՍ ՎԱՐՃԱՊԵՏԻ ՊԵՐՊԵՐԱՆ

Կծախոս ի Մէրճան չարչը թիւ 88:

Պ. Գերսիլէ Մարգարեանի և Պ. Պաղ-
տատարի խանութները. — Բիւրքի խան
ընկերութեան գրաստներ և Զարմանք-
ընդ և օգուշ Պ. Ա. Յ. Գաղտնիքի գր-
աստներ և Գաղտնիքի խան Բ. Երկ թիւ
61 Ծահլին աղայի սենեակը. — Բերա մեծ
փողոց թաղաթիւ թիւ 123 Գաղտնիքի Մը-
կրտիկեանի ծխախոտաւորացիք. — Մահմաւ
փաշա քիչիկ երկար խան Ա. Երկ թիւ
1 Ճէփաֆիլեան Գաղտնիքի սենեակը:
Հասարակութեան աւելի գիւրու-
թիւն ըլլալու համար Պ. Գաղտնիքի փոխ-
ճեան երկրաստարդին յանձնուած է ձեռ-
քէ ծախելու համար: Գին 3 մէճիւր:

Արամեան մայիկն, մեծ ու փոքր
տարեցոյցներ, ներկայ 1871 տարուայ
համար, բնութիւն տպագրութեամբ ի լոյս
ընծայեալ, կծախոսին մեքաքաղաքիս
գրաստներու խանութները: Մեծին
մէջ, տարեցոյցէն զատ, շատ մը տրիչ
տեղեկութիւններ ալ կը տեսնուին՝ որոնք
ամեն կարգի ազգայնոց համար ալ կըր-
նան օգտակար ըլլալ:

Հայերենի և Գաղտնիքի հմուտ
վաճառականական գործող տեղեկի հաշ-
ուաւորի պէտք ունեցող մեծ և անձինք
եթէ ուզեն չափաւոր ամսականով հա-
ւատարման մը կայ: Կրնան լրացող
գրաստներէն տեղեկութիւն ստանալ,
և նոյն անձը նաեւ գիշուած հաշիւներ
մաքրելու համար վայելուչ և չափաւոր
գնով պատրաստ է:

Հայերենը ձեռքէ տանել ևս ծա-
խել ուղղութեամբ կրնան ինչիւրեւեւ ևս
Մարտի 17-մի Մեծի հաճի Պօղոս աղայի
խանութէն ստանալ:

Նոյնպէս ևս Մահմաւ փաշա Պօղոսի
հաճի Մահմաւ աղայի 17 թիւ խանութը:

Մեր յուսացածին հախաւի վերջուց
հարկաւորեցանք ևս դարձեալ հրապարակա-
ւորելով դաւաճական մեծ քաճանքներէն
որ բարեհաճին Հայերենի գիւրաւորն տա-
րեղինը (որ երկու մէճիւր է) անցապաղ մեզ
զրկել փոստայի ծախսով հանդերձ:

Հայերենի բոլոր ծախսը կանխիկ է...
նոյնպէս իր պայմանն ալ կանխիկ է մեծապա-
տիւ քաճանքաց հետ:

Ա Ռ Ե Ի Տ Ր Ա Կ Ա Ն

ՆԵՐՔԻՆԱՐԵՐՔ

ՔԻՐԻՐԷ

Ղալաճիս տաղին տեսակ 20—29

ԲԱՄԱՍԿ

Կէլիք 9—10

Աստիս 7

Պարսկաստան 7—7 20

ԲՈՒՐԴ

Լուսնուած 9

Չլուսնուած — 8 10

ԳԵՏՈՐ

Ան 10—20

ՃէճԻ

Պայտերի 16—17 20

ԹԻՖԹԻԿ

Էնկերի 58—40

Քօնիս —

ԱՅՄԻ ՄԱՐԹ

8—10 հատը մէկ Օսմանեան լիրա 1

ՄԵՂԱՄԱՐ

Անտուր լիրան 110 նշն 25

Բաւիլի 27

ԱՅԻՕՆ

Առաջին տեսակ 550—560

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

Խաչուէ — 1050—890

Գլուխ շարք —

Փոշի Ա. տեսակ 270—278

Պշտիկ օխայ —9

Անագ 10 լիրան 960 կէնդ.

Նիշապուր 7—20

Լիզակ (չիլիս) օխայ 140—150

Չիլիս 4—20

Գարփիցայ 95 շիւր

Կաղ Ամերիկայ Լուստ մետ 4 1/2 մէճիս

ԸՆԹԱՏՔ ԴԱՄԱՐՑ

Օսմանի լիրա 100 իսկ պղինձով 116 20
Անդ և լիրա զուրուշ 111
Կարպիս 88 1/2
Խիւսիսիս ուսու 89 20
Գորպից 81 50
Հիւսիսայ 108 15
Միլիարդ 165 30

ԴՈՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԱՍԵՐԱՆ Դան աղա Թաղեան
ԶԱՐԻՔԻՆԱՆ. Պ. Պաղտնի
ՆԻԿՈՒՐԻՆԱՆ. Գաղտնիքի խան Ռուբին
ՇԱՊԵՐԻՆԱՆ. Մահմաւ աղա Պօղոսեան
ԱՐԱՊԱՐԻ. Տիգրան աղա Պօղոսեան
ԷՆԿԵՐԻՆԱՆ. Մահմաւ աղա Ալիսեան
ԵՕԶԱԿԱՆ. Յարութիւն Էփէն. Տէփեան
ՏԻԳՐԱՆԱԿԱՆ. Անճաւէր ընկերութիւն
ԱՐԻՔ. Գաղտնիքի խան Վահանեան
ՄՈՒՇ. Սարգիս Էփէնալի Պէկեան
ՎԱՆ. Պ. Պօղոս Տ. Յարութիւնեան
ԱՂԱՐԴ. Խարպիւ աղա Պօղոսեան
ԵՆԿԵՐԻՆԱՆ. Կարապետ Էփէնալի Արդարեան
ՄԱՐԶՈՒՆ. Տ. Դան աղա Ալիսեան
ԱՄԱՍԻԱ. Խաչաւոր աղա Սարաճեան
ՍԱՄԱՆ Մ. Կարապետ Էփէնալի

ԽՄԵԱԳԻՐ ԵՒ ՏՊԱԳՐԻՉ

ՕՐԱԳՐՈՅՍ

ԱՆԳՐԱՆԻԿ ՎԱՐԳԱՆԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՎԱՐԳԱՆԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ ԶԻՒՄՊԵԼԻԼԻԻ ԽԱՆ ՎԵՐԻ
ՅԱՐԿ ԹԻՒ 24